

Úvodní poznámka

Správní soudnictví (v podobě soudního přezkoumávání rozhodnutí správních úřadů) má na území České republiky dávnou – nikoliv však nepřerušovanou – tradici.

Správní soud byl vytvořen již za starého Rakouska (1876) a samostatná Československá republika hned v listopadu 1918 podle jeho vzoru vytvořila vlastní Nejvyšší správní soud, který pak přečkal nejenom dobu pod německým protektorátem, ale dokonce – ačkoliv spíše jenom formálně – i několik let následujících po uchopení moci komunistickou stranou v únoru 1948. V roce 1952 byl zrušen a období bez obecného správního soudnictví pak trvalo až do konce roku 1991, kdy byl dosavadní trend rozšiřování soudní kontroly správních rozhodnutí ve věcech jednotlivých druhů, nastoupený po listopadu 1989, nahrazen ucelenou obecnou úpravou. Výkon správního soudnictví, zavedeného od 1. ledna 1992, nebyl svěřen zvláštnímu soudu, nýbrž tzv. obecným soudům všech stupňů, vykonávajícím v první řadě soudnictví ve věcech civilních a trestních; také z tohoto důvodu byl postup při výkonu správního soudnictví upraven v rámci občanského soudního řádu.

Listina základních práv a svobod pojímá právo na soudní ochranu proti rozhodnutím orgánů veřejné správy jako jedno z nezadatelných, nezczitelných, nepromlčitelných a nezrušitelných základních práv (čl. 36 odst. 2 a 4) a vyjadřuje tak obecnou tendenci prohlubování ochrany lidských práv vyjádřenou po druhé světové válce v mnohých mezinárodních dokumentech.

Zánikem československé federace a vznikem samostatné České republiky se na této úpravě nic nezměnilo, Ústava České republiky však výslovně počítá se zřízením zvláštního Nejvyššího správního soudu. Příprava zákona o organizaci a působnosti tohoto soudu je příležitostí k široké diskusi o významu a funkci správního soudnictví vůbec, k hledání optimálního řešení, které by vyváženě spojilo tradici se soudobou potřebou a vytvořilo správní soudnictví poskytující občanům širokou a efektivní právní ochranu proti veřejné správě.

Smyslem správního soudnictví je v první řadě dosáhnout, aby orgány veřejné správy rozhodovaly a vůbec jednaly v souladu se zákonem. V této souvislosti

má neocenitelný význam judikatura správních soudů. Nová, polistopadová judikatura se teprve vyvíjí, víme však z historie správního soudnictví u nás, že judikatura z let 1876 až 1948 výrazně ovlivňovala nejenom právní a správní praxi, ale že měla také nezastupitelný význam pro právní vědu a pro legislativu.

Všechny tyto okolnosti vedly skupinu autorů, většinou učitelů právnické fakulty Univerzity Karlovy, k zamyšlení nad ideovými základy správního soudnictví, jeho historií a vývojem u nás i v cizině, i nad zatím platnou právní úpravou a její problematikou. Autoři chtějí svými příspěvky vstoupit do probíhajících diskusí, současně však také poskytnout především studentům podklad ke studiu v oblasti, která byla po většinu času minulého režimu stíhána požadavkem mlčení.